

Teme:

Spor

Parnica

Parnični postupak

Šema parnice

Predmet parnice

Predmet parničnog postupka

Spor, parnica, parnični postupak

TRI posebna

TRI različita fenomena

Nisu sinonimi !!!!

Zašto je važna korektna upotreba
pravnotehničkih termina?

SPOR, SUKOB, KONFLIKT

sporiti se - neslagati se

spor - nesporazum, nesaglasnost

Spor nije regulisan pravom

Tako je !

Važi !

DA !!!!

JESTE!!!!

Ovako je!

Ne važi!

NE!!!

NIJE !!!

SPOROVI U PRAVNIM ODNOSIMA

Pravni sporovi - sporovi koji se tiču postojećih (stvarnih ili hipotetičkih) pravnih odnosa

Interesni sporovi - sporovi koji nastaju prilikom zasnivanja novih pravnih odnosa ili preuređenja postojećih pravnih odnosa.

KLASIFIKACIJE:

PREMA PRIRODI

PREDMETA SPORA:

gradjanskopravni sporovi,
radnopravni sporovi
porodično pravni sporovi
krivično pravni sporovi

PREMA TOME DA LI JE U STRUKTURI SPORA IZRAŽEN STRANI ELEMENT

Spor bez elementa
inostranosti

spor sa elementom
inostranosti

PREMA VRSTI PRAVNOG ODNOSA

sporovi privatnopravnog
karaktera

sporovi sa javnopravnim
obeležjima

PREMA SUBJEKTIMA

individualni sporovi
kolektivni sporovi

Spor između pojedinaca

Spor između pravnih lica

Spor između društvenih grupa

Konfliktologija

Nauka o sporovima

SPOR - kompleksna, promenljiva i dinamična životna situacija

Nužnost interdisciplinarnog pristupa u proučavanju!!!

Dve decenije razvoja konfliktologije

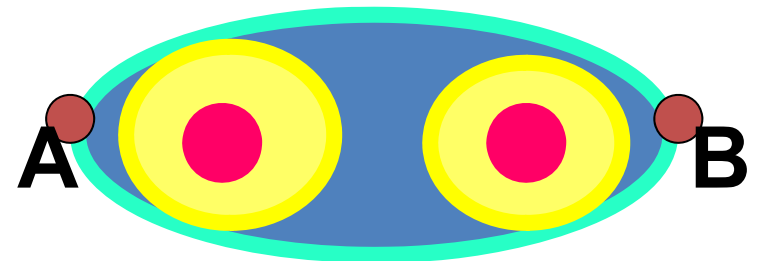
Ko su konfliktolozi? Šta proučavaju?

Građanskopravni spor

Građanskopravni spor - spor koji nastaje prilikom zasnivanja, u toku trajanja ili prilikom prestanka građanskopravnog odnosa

Predmet građanskopravnog spora:

- ✚ građanskopravni odnos
- ✚ građansko subjektivno pravo
- ✚ materijalnopravni zahtev

Predmet građanskopravnog spora

Pravni sporovi i interesni sporovi

činjenično pitanje

pravno pitanje

DINAMIKA SUKOBA

SUKOB - promenljiva i dinamična životna

Proces eskalacije sukoba

Prvi znaci sukoba - nelagodnost, podozrenje, tenzija....

Razbuktavanje i narastanje sukoba – optužbe, uvrede, ogorčenost....

Sakriveni procesi u toku eskalacije sukoba:

- **Gubitak poverenja u drugu stranu**
- **Preobražavanje početnog motiva sukoba**

Dinamika spora – eskalacija sukoba

“Pat-pozicija”
-potraga za
rešenjem

Posledice građanskopravnog spora

Nesaglasnost strana o tome kako treba da se ponašaju da bi njihovo ponašanje bilo saobrazno pravu

(Šta učiniti, dati, trpeti, od čega se treba suzdržati?)

Polarizacija pravnih shvatanja - polarizacija pravnih pretenzija - oponiranje

Potencijali građanskopravnog spora

Spor – “patološko stanje u građanskopravnim odnosima”

Sporovi – nisu ni "dobri" ni "loši"

- Progresivni potencijal spora
- Regresivni potencijal spora

Pravna nesigurnost, neizvesnost, otežan pravni saobraćaj...

- rešavanje sporova sa pozicije sile,
- rešavanje sporova sa pozicije prava,
- rešavanje sporova sa pozicije interesa

Rešavanje spora mirnim putem

Spor iziskuje rešenje!!!

Mirni metodi rešavanja spora:

- Napuštanje zahteva
- Ispunjenje obaveze
- Neposredni pregovori
 - uzajamno popuštanje – kompromis

Rešavanje spora mirnim putem uz pomoć trećeg

Medijacija

Koncilijacija

Sudski način rešavanja spora

Sudski način rešavanja sporova primenjuje se za sporove:

- koji se nisu mogli rešiti mirnim putem
- koji se rešavaju isključivo u postupku pred sudom

Kako sud rešava spor?

Šta značil “presuditi” spornu stvar?

Presuđenje sporne stvari

Karakteristike postupka za presudjenje (adjudicatio)

“Borbena šema postupaka”

Postupak - "pravni turnir"

Dopuštena "borbena sredstva"
ofanzivne i defanzivne
procesne radnje

Manevarski prostor“ - zabrana
zloupotrebe procesnih ovlašćenja

Presuđenje sporne stvari

- Pretenzije i očekivanja
- Ishodi
 - Pobeda - gubitak
 - Kompromis
 - Obostrani gubitak

Presuda je:

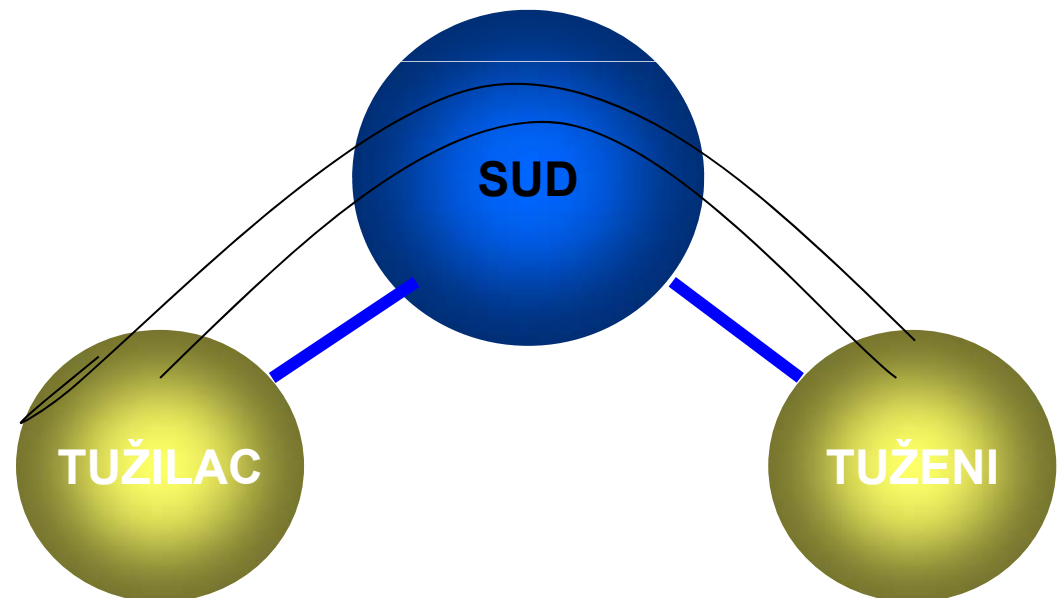
- gubitak za obe strane
- izvor novih sukoba i nestabilnosti
- "gubitak" koji premašuje "dobitak"

Parnica – sudski metod rešavanja spora

Parnica je:

- Način (metod) rešavanja građanskopravnog spora
- Procesnopravni odnos zasnovan izmedju suda i stranaka

Parnica – kretanje, tok, razvojne faze

Parnica - sudski proces

“*Procedere*” - ići napred, kretati se ka cilju, ka sudskoj odluci kojom se spor rešava

Sadržinu parnice čine parnične radnje procesnih subjekata - suda i stranaka

Ima li fiktivnih parnica?

Ima li fiktivnih sporova?

Parnični postupak

Parnični postupak - delatnost koja se u parnici preduzima radi rešavanja spora

Skup pravila PO KOJIMA se postupa prilikom rešavanja građanskopravnih sporova

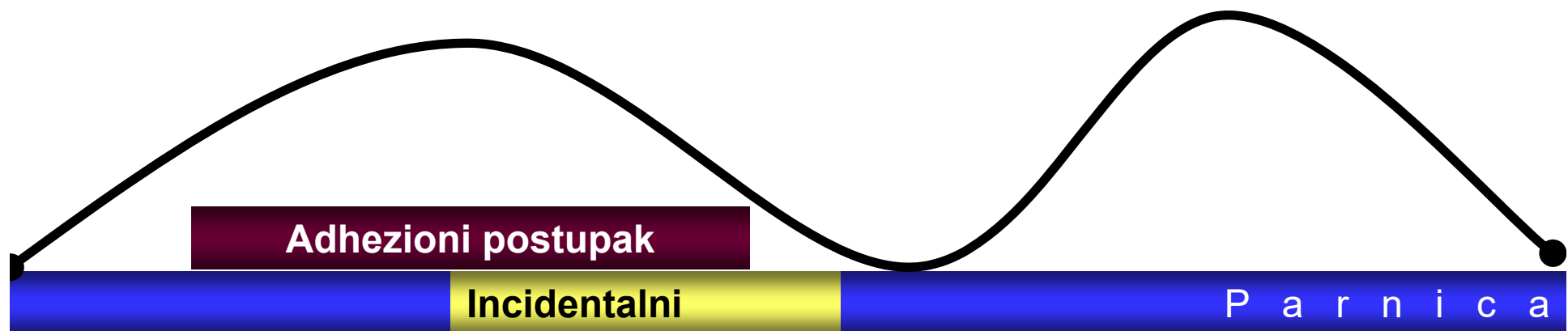
Koji je pojam širi - “parnica” ili “parnični postupak”?

Može li se voditi parnični postupak bez parnice?

Parnica i parnični postupak

**Prvostepeni
postupak**

**Drugostepeni
postupak**

Šematska slika parnice

- Formalna sadržina parnice - ZPP
- Materijalna sadržina parnice - subjekti parnice
- Ne postoje dve identične parnice

1. Pokretanje postupka

- Tužilac – lice koje pokreće postupak
- Tuženi – lice protiv koga je postupak pokrenut
- Tužba – radnja kojom se postupak pokreće

2. Ispitivanje formalne urednosti tužbe

- Otklanjanje nedostataka (procesnih smetnji)
- Otvaranje postupka

3. Dostavljanje tužbe tuženom na odgovor

Počinje tok parnice

Parnica - “borba za pravo”

Tužilac je krenuo u napad...

sredstva napada

tužilac navodi činjenice, nudi dokaze, ističe zahteve...

**Tuženi se od napada brani (u odgovoru
na tužbu i...)**

sredstva odbrane

- odbrana na procesnom terenu**
- odbrana na materijalnopravnom terenu**

**Upuštanjem tuženog u parnicu - postupak
postaje KONTRADIKTORAN**

Šematska slika parnice

4. Pripremanje glavne rasprave

5. Glavna rasprava – centralni deo parnice –
“Glavna bitka” “borbe za pravo”

Cilj glavne rasprave

- razjašnjenje stanja stvari
- formiranje podloge za sudsku odluku

Izvodjenje dokaza

Zaključenje glavne rasprave

- pravna stvar sazrela za odlučivanje

Šematska slika parnice

6. Donošenje presude

- usvajanje zahteva
- odbijanje zahteva
- delimično usvajanje/odbijanje zahteva

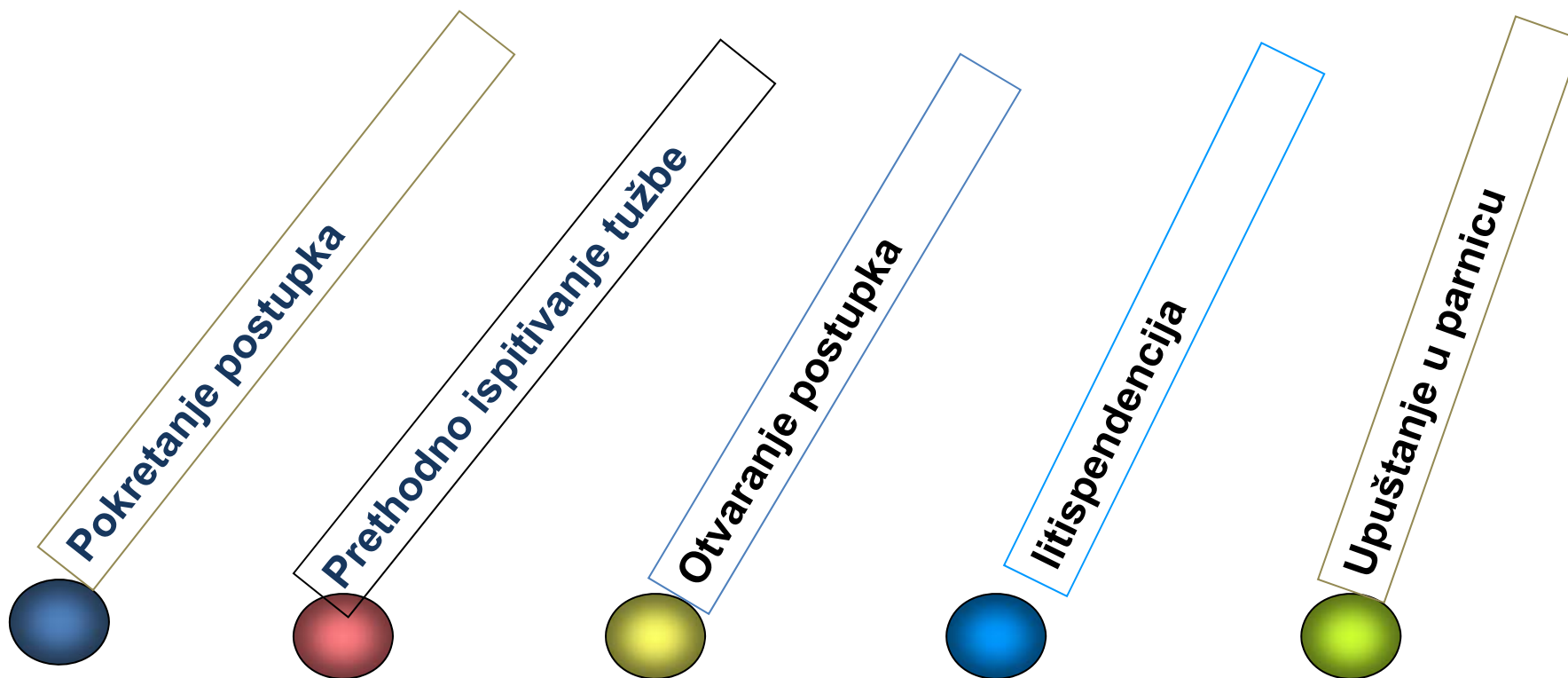
7. Dostavljanje presude – okončan prvostepeni postupak

8. Pravni lekovi

redovni – otvaranje drugostepenog postupka

vanredni – parnica o parnici

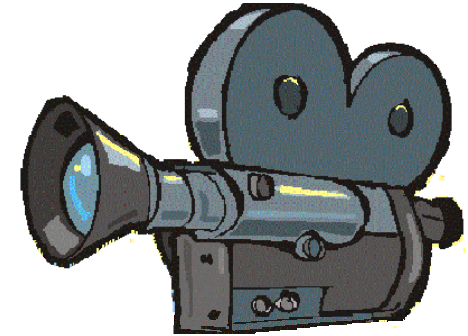
Značajne tačke u razvoju postupka

Odstupanja od uobičajene šeme parnice

- Fikcije o podizanju tužbe
- Pokretanje postupka *ex officio*
- Podizanje tužbe radi zaštite kolektivnih/javnih interesa
- Suparničarstvo
- Umešači
- Objektivna kumulacija
- Dispozitivne parnične radnje
- Spajanje i razdvajanje postupka
- Incidentalni i adhezioni postupci

- Šta je parnica? - pravna priroda parnice
- Predmet parnice
- Predmet parničnog postupka

- Pogled na parnicu:
 - Parnica u stanju mirovanja
 - Parnica u stanju kretanja
- Kako se parnica manifestuje u realnosti?
Šta čulima možemo opaziti?
 - Niz mnogobrojnih procesnih radnji koje se preduzimaju da bi se rešio spor
 - Sve ono što se pred sudom događa, od iniciranja postupka, do pravnosnažnosti odluke
 - Sve aktivnosti, sva dešavanja...

Pravna priroda parnice

Šta je parnica kao pravna ustanova?

- Važno pitanje, od čijeg odgovora zavisi naučni pristup u proučavanju procesnih ustanova i sistematizacija procesnih pojmova i instituta
- Akademska opsesija naučnika
- Lepeza različitih shvatanja

Parnica = ugovor

- Da li je parnica ugovor?
- Ko su strane ugovornice? Da li je sud u ugovornom odnosu sa strankama?
- Koja su prava i obaveze subjekata parnice?
- Da li je prihvatljivo ovo shvatanje?
- Šta mu se može zameriti?

Parnica = pravni odnos

- Parnica – pravni odnos regulisan procesnopravnim normama
 - Parnica – jedan jedinstveni pravni odnos
 - Parnica – množina povezanih pravnih odnosa
- Parnica – dvostrani pravni odnos
 - Ko su subjekti ovog odnosa?
 - Sud i svaka stranka, stranke medjusobno, sud na jednoj i obe parnične stranke na drugoj strani...
- Parnica – trostrani procesnopravni odnos

Šta kažu kritičari?

- Parnica nije pravni odnos jer u svakom pravnom odnosu subjekti imaju prava i obaveze, a u parnici nema prava i obaveza
- Kad sud sudi, on ne ispunjava svoju dužnost prema strankama
- Stranke nemaju pravne dužnosti ni prema sudu, ni jedna prema drugoj

Da li vam je prihvatljiv stav da je parnica pravni odnos?

Parnica = pravno stanje, procesna situacija

- Parnica je pravno stanje - skup raznovrsnih činjenica
 - Stranke nisu u pravnom odnosu, već u specifičnom pravnom položaju, u procesnoj situaciji
 - Parnica se stalno kreće i prelazi iz jedne u drugu procesnu situaciju
- Procesni položaj u kome se stranke nalaze pretvara se u pravni odnos tek kad odluka postane pravnosnažna jer tek tada stranke imaju prava i obaveze koje su sudskom odlukom utvrdjene
 - Stranke imaju položaj sličan položaju potencijalnih testamentarnih naslednika u periodu dok je ostavilac još uvek živ...
- Da li ste saglasni sa ovakvom argumentacijom??

Šta je, u stvari, parnica?

Parnica u mirovanju

Parnica u kretanju

Parnica je i procesnopravni odnos
i niz procesnih situacija

Parnica u stanju mirovanja

Parnica - jedinstven javnopravni odnos

Svi subjekti u ovom odnosu imaju određena prava i određene dužnosti

- Koja su prava i dužnosti suda?
- Koja su prava i “dužnosti” stranaka?

Dužnosti stranaka - tzv. procesni tereti

Pitanja:

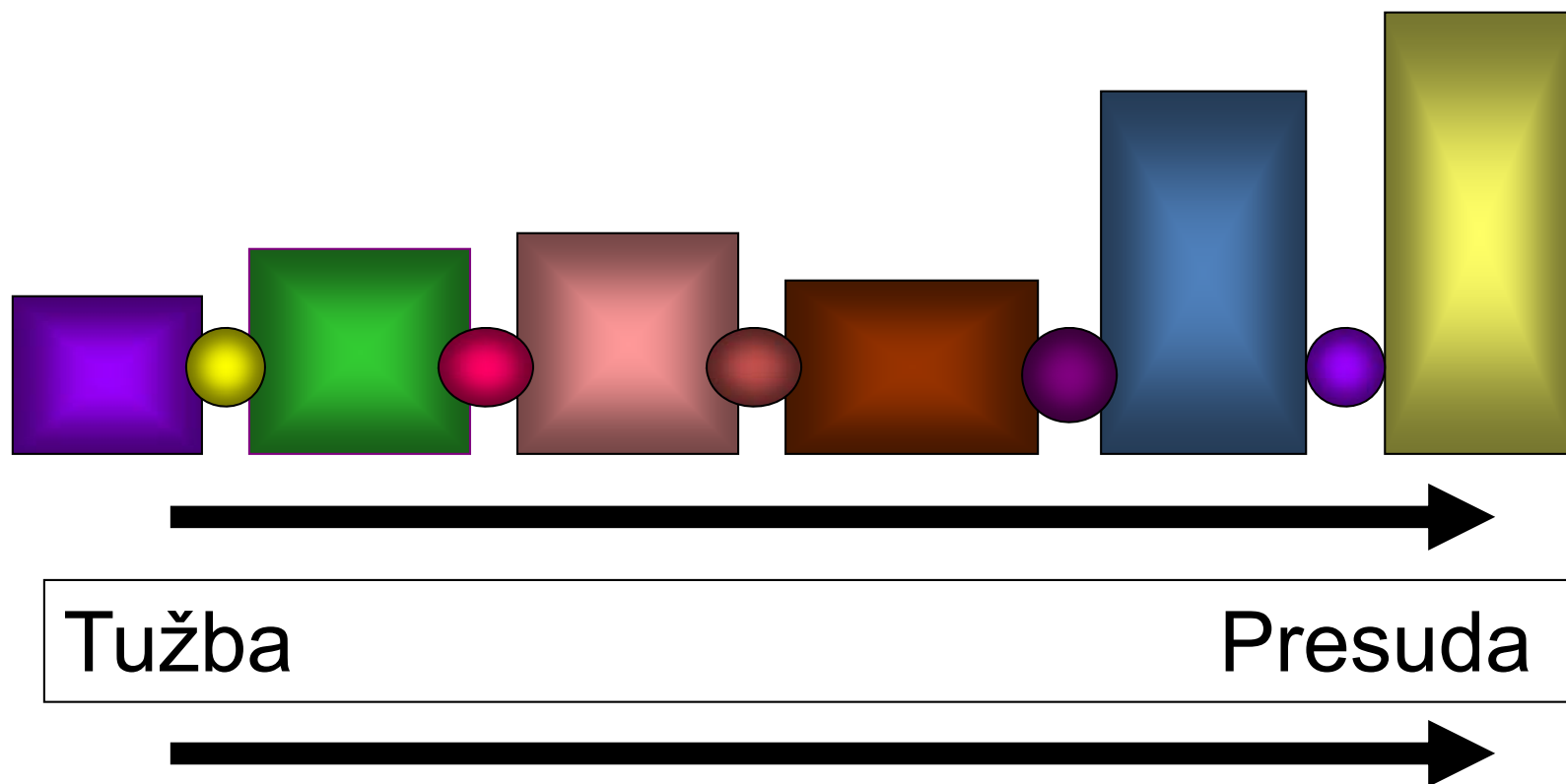
- Da li se parnica kao procesnopravni odnos razlikuje od materijalnopravnog odnosa?
- Ako se razlikuje, u čemu je razlika?
 - Po načinu zasnivanja, razvijanja i prestanka
 - Po strukturi
 - Po broju subjekata
 - Po sadržini prava i obaveza

Parnica u stanju kretanja

neprekidno zbivanje i preobražavanje

- Niz procesnih situacija koje se stepenasto i permanentno redjaju jedna za drugom
- Prelazak iz jedne procesne situacije u drugu izazivaju **procesne činjenice**
- Najznačajnije procesne činjenice – parnične radnje
- Sve radnje i sve procesne situacije povezane istim ciljem

Kako se parnica kreće?

Šta daje impuls kretanju parnice?

Suprotnost zahteva

Svaka stranka teži povoljnoj presudi...

Svaka ističe svoj zahtev za presudu...

Zahtevi su međusobno kontradiktorni...

Iz suprotstavljenih zahteva rađa se energija koja pokreće mehanizam parnice

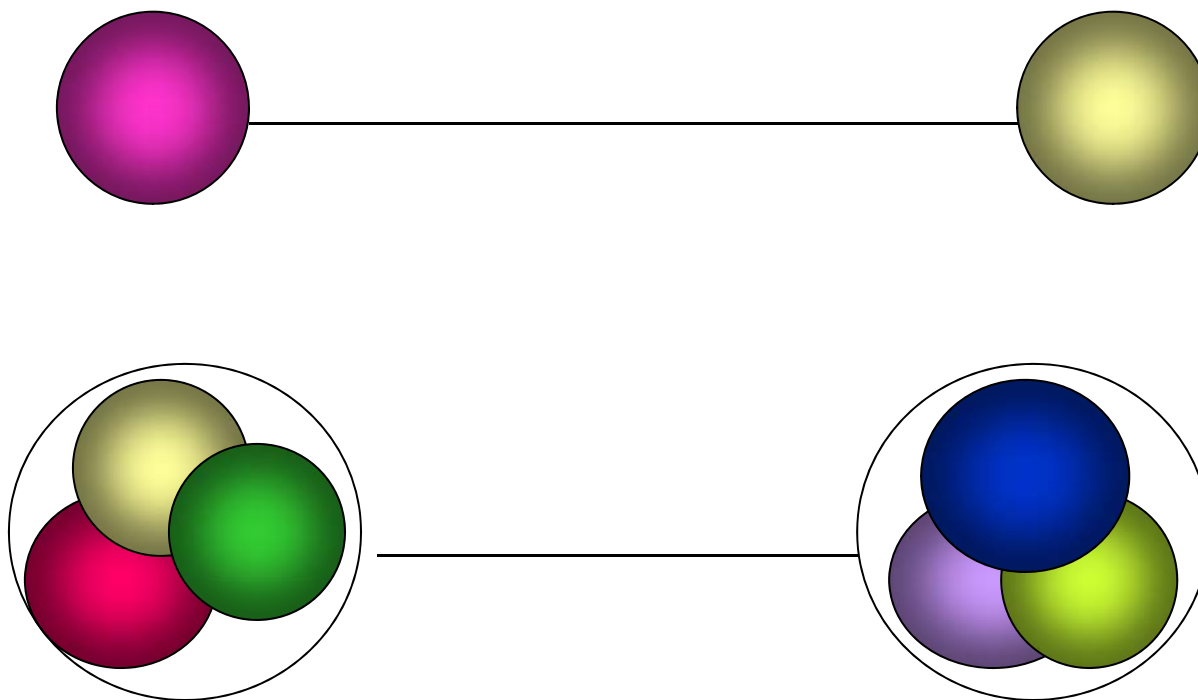
Ima li sud kakav interes? Da li je interes suda u suprotnosti sa interesom stranaka?

Nema parnice bez tužioca i tuženog

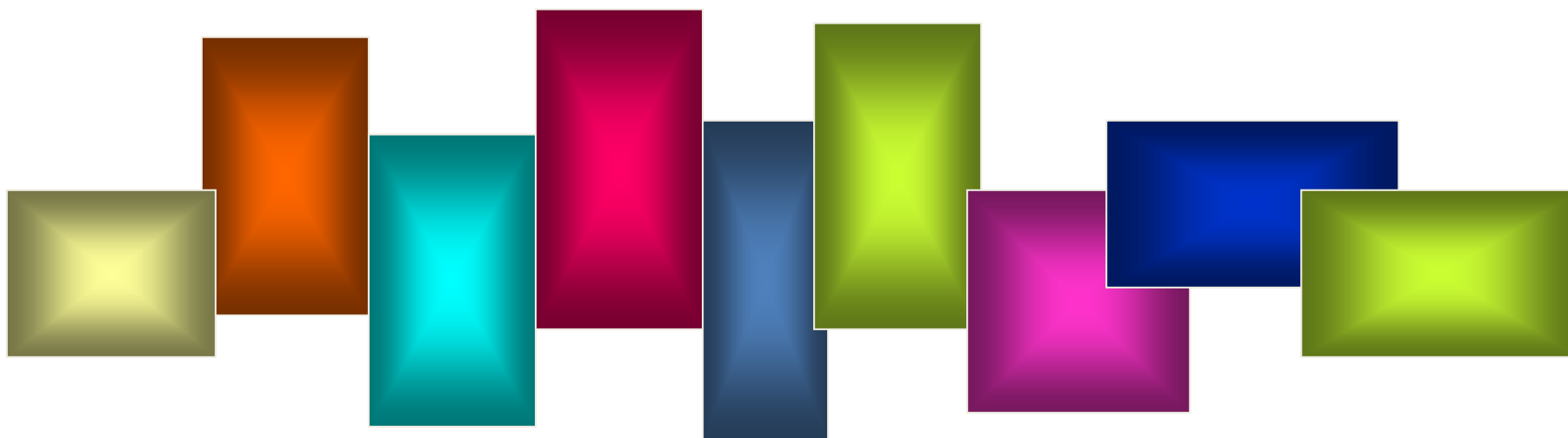
U parnici postoje uvek i samo dve stranke

tužilac

tuženi

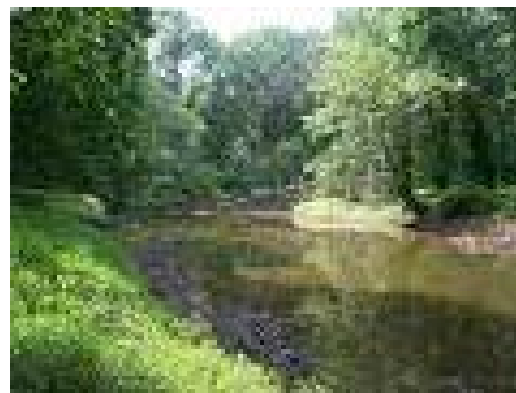
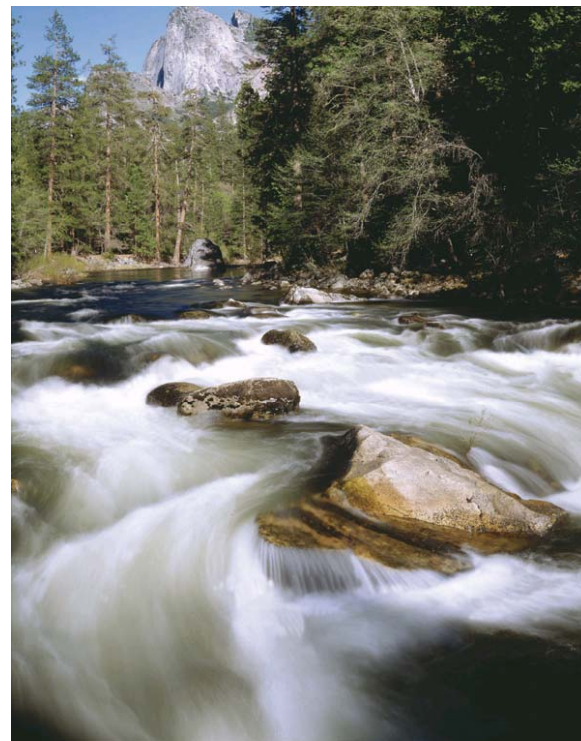
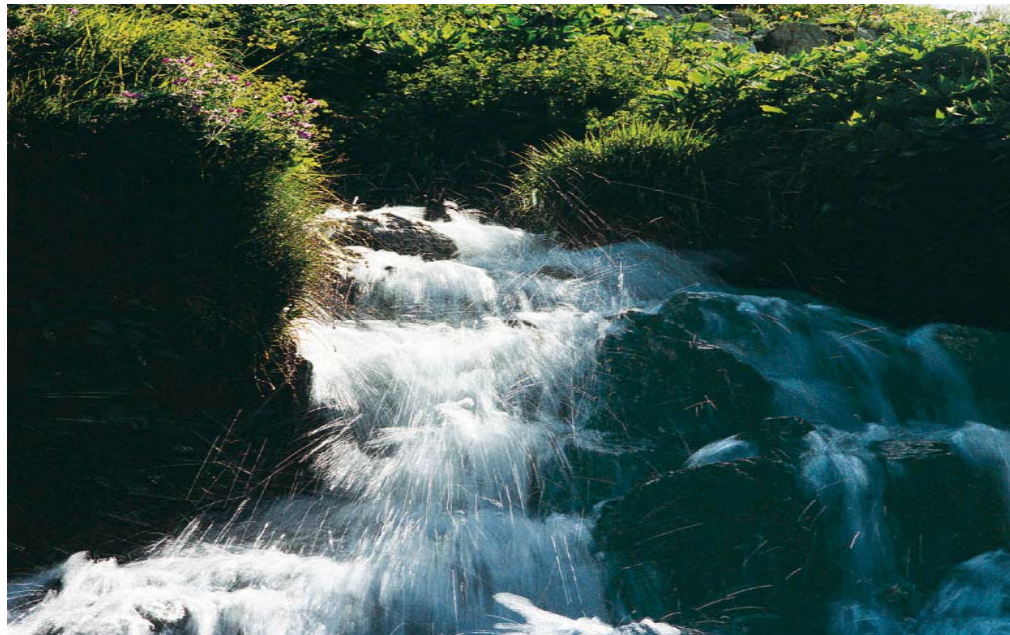

Sadržina parnice – skup parničnih radnji

Radnje se preduzimaju prema redosledu
propisanom ZPP

Tok parnice

Da li je vam je prihvatljiva ideja o parnici
kao procesnom odnosu i nizu procesnih
situacija?

Ako nije, - tragajte za boljom!!!

Jer, važeće naučne istine samo su

"najsvežije zablude"!!!

Predmet parnice

Branko je podigao tužbu kojom je tražio da sud donese presudu kojom će Aleksi naložiti da Branku prene svoju i ustupi državinu na kući koju je Branko od Alekse kupio.

Šta je predmet ove parnice?

- kuća
- kupoprodajni ugovor
- materijalnopravni odnos koji potoji između Branka i Alekse
- materijalnopravni zahtev koji Branko ima prema Aleksi
- spis koji se u upisniku "P" vodi pod brojem 567/11

Šta je predmet parnice?

- Spor koji se u parnici rešava
- **Zahtev za presudu** – pravozaštitni zahtev upućen sudu kojim tužilac traži donošenje presude određene sadržine, a tuženi odbijanje tog istog zahteva
 - Zahtev za presudu tužilac formuliše u tužbi
 - Zahtev za presudu formulisan u tužbi – tužbeni zahtev
- Tužilac tvrdi da je njegov tužbeni zahtev osnovan i traži da ga sud usvoji
- Tuženi tvrdi da je tužiočev zahtev za presudu neosnovan i traži od suda da ga sud odbije

S obzirom na to kakva je sadržina presude koja se traži, zahtev za presudu može biti:

- zahtev za utvrđenje (deklarativni zahtev)
- zahtev za osudu na činidbu (kondemnatorni zahtev)
- zahtev za preinačenje pravne situacije (konstitutivni zahtev)

... Tužilac predlaže da sud sprovede propisani postupak i donese

P R E S U D U

Razvodi se brak između tužioca Alekse Brankovića, iz Kruševca, ul. Prilepska br. 18, i tužilje Divne Branković, rođene Petrović, iz Kruševca, ul. Prilepska br. 19, sklopljen pred Skupštinom Opštine Kruševac 14. 2. 2003. godine.

...Tužilac predlaže da sud sprovede propisani postupak i donese

P R E S U D U

Utvrđuje se da je između tuženog Dragana Simića, iz Jagodine, ul. Nišavska br. 17, i tužilje Olivera Perić, iz Jagodine, ul. Kralja Aleksandra br. 27, zaključen ugovor o kupoprodaji automobila marke "Reno Clio", broj motora 3469XD, broj šasije 34678L, za iznos od 5.600 EURA u dinarskoj protivvrednosti, po kursu na nad isplate.

Šta se može tražiti zahtevom za osudu na činidbu?

- Da sud NALOŽI tuženom da ispuni svoju obavezu
 - Da nešto da
 - Da nešto učini
 - Da nešto propusti da učini
 - Da nešto trpi

Šta se može tražiti zahtevom za utvrđenje? - čl. 194. ZPP

- Da sud na autoritativan i nesumnjiv način utvrdi
 - Da jedan **odnos** postoji/ne postoji
 - Da jedno **pravo** postoji/ne postoji
 - Da je tuženi **povredio pravo ličnosti tuženog** (čast, ugled, privatnost...)
 - Da je **neka isprava** istinita/neistinita
 - Da **neka činjenica postoji/ne postoji**, ako je to predviđeno zakonom ili posebnim propisom

Šta se može tražiti zahtevom za preinačenje?

- Da sud svojom odlukom
 - Zasnuje određeni odnos
 - Izmeni neke elemente određenog odnosa
 - Da ukine određeni odnos

- Radnje u kojima je sadržan zahtev za presudu:
 - Tužba
 - Protivtužba
 - Međupredlog za utvrđenje
 - Progovor protivtražbine radi prebijanja
 - Zajednički predlog za sporazumni razvod braka

- Kolegi ste dali na zajam 30.000 dinara i on vam pozajmljeni novac nije vratio u dogovoreno vreme. Kako će glasiti zahtev za presudu koji ćete formulisati u tužbi?

- U stanu koji ste zakupili i u kome tokom studija u Nišu stanujete pokvario se bojler. Pošto je vaša gazdarica bila u inostranstvu, pozvali ste majstora koji je popravio bojler i platili mu je 3.000 dinara. Tražili ste od gazdarice da vam naknadi troškove popravke, ali je ona to odbila.
 - Koja vam pravna sredstva stoje na raspolaganju?
 - Kako bi glasio tužbeni zahtev sadržan u tužbi koju biste podigli?

... Tužilac predlaže da sud sprovede propisani postupak i donese

P R E S U D U

Utvrđuje se da je Branko Branković, iz Aleksinca, ul. Prvomajska 18, otac mal. Dragana Simića, iz Niša, ul. Mokranjčeva 19, rođenog 2001. godine...

... Tužilac predlaže da sud sprovede propisani postupak i donese

P R E S U D U

Raskida se ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen između tužilje Dragane Đorđević, iz Knjaževca, ul. Vranjska br. 7, i tuženog Svetozara Simovića, iz Knjaževca, ul. Teslina br. 19, zaključen pred Opštinskim sudom u Knjaževcu 12. 1. 2002. godine.

- Objasnite sledeći stav:
“**Zahtev za osudu na činidbu i zahtev za preinačenje pravne situacije u sebi prećutno sadrže zahtev za utvrđenje”**
- Šta je predmet utvrđenja?
- Od koga se traži utvrđenje?

Predmet parničnog postupka

- Zahtev za presudu
- Zahtev za naknadu parničnih troškova
- Zahtev za obezbeđenje
 - Zahtev za obezbeđenje parničnih troškova
 - Zahtev za obezbeđenje dokaza
 - Zahtev za izdavanje privremene mere
- Zahtev za učešće u tuđoj parnici

Prepoznajte pravozaštitni zahtev

2. Nalaže se tuženom Simi Aleksiću da tužicu Branku Mitiću isplati 30.000,00 din. na ime naknade troškova postupka, u roku od 15 dana, pod pretnjom prinudnog izvršenja.

Utvrđuje se da je osnovano učešće umešača Marka Simonovića iz Niša u parnici za naknadu štete koja se pred Opštinskim sudom u Nišu vodi između tužioca Dragana Antića i tužene Mire Kostić pod br. P. 45/04

- Uredno ste platili letovanje turističkoj agenciji “Dobar provod” i dobili vaučer. Po dolasku u hotel, rečeno vam je da turistička agencija nije rezervisala vaša mesta, niti je izvršila uplatu hotelu. Pošto je bilo mesta u hotelu, izdali su vam apartman, a za sedmodnevni boravak platili ste 760 evra. Odmah po povratku sa letovanja, obratili ste se turističkoj agenciji i zatražili vraćanje uplaćenog novca. Arogantni vlasnik agencije odbio je da vam isplati traženi novac.

- **Šta biste uradili u ovakvoj situaciji?**
- **Koja vam prava pripadaju?**
- **Kako će glasili vaši tužbeni zahtevi?**

Tema sledećeg predavanja:

Procesne pretpostavke

Priprema za naredne časove:

Pročitajte deo udžbenika posvećen procesnim pretpostavkama

Pronađite u tekstu ZPP-a najmanje tri odredbe o procesnim pretpostavkama

Hvala na pažnji!